

SZAKMAI KÖVETELMÉNYEK – KÖZMŰVELŐDÉSI KONCEPCIÓ

A Balatonalmádiban 2000. szeptember 27-29-ig megtartott konferenciáról a Veszprémben 1999. október 27-29-én a Magyar Népművelők Egyesülete XVI. Vándorgyűlésének szekcióülésén megkezdett, majd Óváry István által kiegészített és – többek között – az MMI www.mmi.hu/org/mmint honlapján Közművelődési szakmai követelmények címen megjelent frás-hoz hozzászólva számolok be, kiragadva bizonyos összefüggéseket.

Valójában az foglalkoztat, hogy – túl a kötelező érvényű információcserén – Almádiban a konferencia ideje miatt épp az-al telik, amivel. S ezen kívül az, hogy a felsorolt „szakmai követelmények” milyen összefüggésben vannak a közművelődési tevékenység egészének hangsúlypontjait megadó közművelődési koncepcióval.

A megyei intézményvezetők, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma Közművelődési Főosztályának dolgozói és a Magyar Művelődési Intézet munkatársai három napot töltöttek együtt, összegezni az elmúlt időszak eseményeit-történezeit, és egyeztetni az elkövetkező időszak tennivalóit. Mint minden intervallum, amelynek legfőbb jellemzője a szakmabeliek együttléte, ez is számtalan egymásra hatásnak volt színtere, és segített létrejönni forrponotokat, amelyek kiindulópontjai lehetnek a további közös gondolkodásnak.

Almádiban a konferenciának az a része, amely beszámolókat tartalmazott, az elvégzett munka feletti örömet engedte meg. Világossá vált, hogy a millennium évében – a szokásos rendezvények mellett, amelyek önmagukban sem kis számúak – az ünnephez kötődően az egész ország megmozdult, s ennek csak egy része (ha a legfőbb is) a *Kultúrával a Nyugat kapujában* elnevezéssel zajló vetélkedő és bemutató sorozat. S erről jutott eszembe, hogy rendezvényekről beszámolni impozánsan és megnyugtatóan lehet. Legyen szó kórusokról, vagy amatőr fotósok rendkívüli megmozdulásairól. A folyamatosan dolgozó amatőr csoportok (színhátszóló, tánc stb.) az ország kultúrájában betöltött szerepét felbecsülhetetlennek kell tudnunk. Országos rendezvényeiken, bemutatóikon magáért beszél az azokat jellemző minőség, nem beszélve a szakágak legjobbairól, amelyek és a profik között a különbség nem a létrehozott minőségben, hanem a tevékenységhez kötődő életformában van.

A közművelődésben ezekről a területekről beszélni, beszámolni – Intézetünkben ezeket a Vizuális és Előadóművészeti Főosztály és a Népművészeti Főosztály szakágakat irányító és meghatározó tevékenysége fedi le – könnyebb. A nehéz az, amikor azokról a területekről van szó, ahol az ember – ha szabad azt mondani: az ember-egész – a közművelődés alanya, az irányulás célpontja. Nem a konkrét érdeklődését kielégíteni akaró vagy konkrét képességét használni akaró ember. S azért lép be (vagy azért kellene belépnie) valamely művelődési intézménybe – amely a közművelődés háza hivatott lenni –, mert helyzete valamely alapvető emberi szükségletét nem engedi kielégülni. Nincs munkája – a Ház szakképesítéshez, s így álláshoz segítheti jutni. Nincs a megváltozott világban eligazodása – a Ház segítheti beavatódni az önmagát megfogalmazni tudó, az új társadalmi mozgásokban eligazodó, környezetét tevékenyen alakítani képes emberek világába. S ez az a pillanat, amittől minden más lesz. Más lesz a család, más a viszony a falu, a város vezetésével, alapvetően változik meg az élet.

Ebben az értelemben a művelődési intézmények által meg-

testesített értékrend egy egalizáló – s így felettébb demokratikus – szándékot feltételez, amely egyetlen embertől sem vitatja el jogát az emberi élethez, amelynek egyaránt vannak az anyagi és szellemi javakhoz való hozzáférhetésben feltételei. Meglátásom szerint felelősen a közművelődésben tevékenykedő ember ezért nem teheti meg, hogy ne tegyen különbséget a kommersz, minőség nélküli kultúra és a minőségi kultúra között, mégpedig az utóbbi képviselőjében, azaz az utóbbi szerepének tudása által annak használatával.

Végül is egalizáló szándéka miatt a közművelődés rebellis. Ez teszi cselekvővé a közművelődés dolgozóit, ez jelöli ki tevékenységi területeiket, és ez engedi meg, hogy a főcsapáson kívül munkájukba még mi fér bele. Mert ahogy Almádiban, a konferencián ketten is kifejezésre juttatták, lehet foglalkozni a turizmussal, s a legkülönfélébb okok miatt (anyagi és szellemi) kell is. S ugyanígy a computer-technika használatával, mert az a technika nem hogy egy Európában, de egy Világban-lét élményét képes adni. (Túl az egymást elérhetés praktikus előnyén!) Viszont mit ér mindez, ha az ember maga nem tevő részese életének, de csak elviselője vagy akár elszenvedője, s nincsenek ösztönzői és fogódzói ahhoz, hogy ezen változtasson.

Úgy vélem, hogy a koncepcionális gondolkodás hangsúlyokat teremt, bizonyos területeket óhatatlanul privilegizál, hiszen a koncepcionális megközelítés alapja mindig értékrend. Vonatkozik ez az elméletre, és a közművelődés gyakorlatára is. Az a Papp István, aki Balatonalmádiban azt képviseli, hogy „és megvan a mi munkánk”, koncepcionális tevékenységről árulkodik a háza táján.

A helyzet az, hogy minden közművelődési szakember képvisel valamilyen koncepciót, akkor is, hogyha közművelődési gyakorlatát egy koncepció, egy elképzelés előzte meg, s akkor is, ha nem. Ha megelőzte, a helyzet egyszerű, tudja, hogy mit képvisel. Ha nem előzte meg, akkor részese valamely folyamatnak, amely arra a tevékenységre készíti, amit intézménye képvisel. Ha ilyen szemszögből nézzük a közművelődési munkát, lényegre törő beszélgetéseket, konzultációkat lehet rendezni. Hiszen kinek-kinek a saját helyzetéből és saját körülményeiből, a saját múltjából és tapasztalatából, és a saját célképzeteiből adódik az a közművelődési tevékenység, amit vezet, inspirál vagy maga megvalósít. S ennek során bizonyos szakmai követelményeknek megfelel, s hogy miért épp azoknak, elsősorban értékrend specifikus.

Ide kívánczok, hogy egyfajta közművelődési koncepció képviselőjében, amely a legnehezebbre vállalkozik, mert célpontja – a fentebb értelemben – az ember, nagyon nehéz munkabeszámolót tartani. Közművelődési tevékenységgé az intézmény falai között ez a munka csak akkor válik már, amikor a folyamat egy bizonyos pontját elérve (mert előtte ez a folyamat nagyon gyakran a Házon kívüli!) abba a stádiumba jutott, hogy nevesedni képes, mégpedig meghatározott emberek konkrét problémái által. Erre a munkára kellene a közművelődés szakemberei. Nagy felkészültséggel, s az ehhez a munkához nélkülözhetetlen nyitottsággal, empátiás készséggel, s az élménnyel és tapasztalattal, amely – a fenti értelemben – tevő illetve tevékeny, azaz megfigyelni, átlátni és változtani képes ember élménye és tapasztalata.

Az Almádiban elhangzott pályázati eredmények mellé, melyek közül az intézmények állapotát javítók illetve intézménye-

ket újrateremtők felbecsülhetetlen haszonnal járnak, ezekre a dolgokra gondolva lehetne erősíteni és képviselni azt a felfogást, hogy minden településnek közművelődési szakemberre van szüksége. Azt a munkát ugyanis, amely ember és társadalomismeretet, s e tevékenységet feltételező érzékenységet és motiváltságot tételez fel, nem szakember nem tudja ellátni.

Hogy ebben az egészben milyen fontos a megyei intézményvezetőknek a viszonya a megyékben folyó munkához, elmondhatatlan. Ők lehetnek ugyanis a szószólói (mert ők a közművelődési szakma értői, és a hierarchiában a legmagasabb szintű képviselői) a megyéjük településein folyó – nem látványos! – közművelődésnek, s képviselői elismerésének, ösztönzői elismertetésének.

